

Република Србија

РАТЕЛ

Републичка агенција за
електронске комуникације

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ РАТЕЛ-А ЗА 2013. ГОДИНУ

УВОД

Републичка агенција за електронске комуникације (РАТЕЛ) је национално, независно регулаторно тело за област електронских комуникација, чији је положај у правном систему Републике Србије утврђен сагласно одредби члана 137. став 3. Устава. Основана је сагласно Закону о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10 и 60/13-УС), као самостална организација, независна од државних органа и организација и лица која обављају делатност електронских комуникација и изузета из постојеће структуре државне управе, ради обезбеђивања високог степена самосталности и независности у вршењу поверених јавних овлашћења. Рад РАТЕЛ-а се не финансира из буџетских средстава; начин финансирања прописан законом који уређује област електронских комуникација представља механизам обезбеђивања финансијске независности РАТЕЛ-а, те приходи РАТЕЛ-а прописани овим законом по својој правној природи нису буџетска средства. На тај начин се обезбеђују виши степен ефикасности деловања у области електронских комуникација и неопходна дистанца од политичких утицаја. Искуство показује да циљеви због којих је РАТЕЛ основан не би могли да буду остварени оснивањем неке посебне организације у саставу државне управе, односно министарства.

Став Уставног суда Републике Србије у вези са правним положајем Републичке агенције за електронске комуникације исказан у Одлуци број IУз-128/2012 од 24.04.2014. године говори у прилог статуса РАТЕЛ-а као независног регулаторног тела. Осим изношења конкретних правних чињеница везаних за разматрани предмет, Уставни суд је заузео званичан став о правном положају Републичке агенције за електронске комуникације (РАТЕЛ), као самосталног регулаторног тела у правном систему Републике Србије и систему органа и тела основаних у складу са Уставом и позитивним

прописима Републике Србије. Наведена Одлука Уставног суда објављена је у „Службеном гласнику РС“ број 46/2014.

Сумарно посматрано, закључци Уставног суда су следећи:

- Агенција је функционално и финансијски независна од државних органа, као и организација и лица која обављају делатност електронских комуникација,
- рад Агенције се не финансира из буџетских средстава, односно начин финансирања прописан Законом о електронским комуникацијама представља механизам обезбеђивања финансијске независности Агенције, а Законом прописани приходи Агенције по својој правној природи нису буџетска средства,
- Агенција је основана Законом, као самостална организација која је независна од државних органа и изузета је из постојеће структуре државне управе управо ради обезбеђивања вишег степена самосталности и независности у вршењу поверених јавних овлашћења, јер се на тај начин обезбеђује виши степен ефикасности деловања у области електронских комуникација и неопходно дистанцирање од политичких утицаја, односно због тога што остваривање циљева због којих је Агенција основана није могуће на бољи начин остварити оснивањем неке посебне организације у саставу државне управе, односно министарства,
- Уставом утврђени положај Агенције као имаоца јавних овлашћења, тј. као посебног регулаторног тела, у складу је са чланом 137. став 3. Устава.

Наведени ставови Уставног суда добијају посебну важност када се доведу у везу са замеркама и критикама које је Европска комисија изнела у свом Извештају о напретку Србије за 2013. годину. У извештају је, између осталог, наведено и следеће: „Европску комисију забрињава отворено питање буџетске и оперативне независности регулаторног тела (агенције) у области телекомуникација (електронских комуникација) у Србији, које је, у складу са оценом изнетом у Извештају Европске комисије нарушено и угрожено доношењем Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему и доношењем прописа који су током 2012. године умањили и ограничили зараде запослених у Републичкој агенцији за електронске комуникације.“

Ставове Уставног суда би требало узети у обзир приликом евентуалне израде новог Закона о електронским комуникацијама, или доношења неког будућег Закона о изменама и допунама Закона о електронским комуникацијама, као и приликом евентуалне израде закона који би уредио наплаћивање накнада за јавна добра Републике Србије.

РАТЕЛ своју регулаторну функцију успешно обавља дужи низ година, тачније од августа 2005. године. Полазећи од основних начела утврђених у Закону, као и стратешких докумената и прописа који уређују ову област, РАТЕЛ је и током 2013. године своје регулаторне активности усмерио ка обезбеђивању услова за равномеран и стабилан развој електронских комуникација на територији Републике Србије, предвидивост пословања и равноправан третман оператора, као и обезбеђивања максималне користи за кориснике електронских комуникационих услуга у смислу могућности избора, цене и квалитета понуђених услуга. Циљ активности које РАТЕЛ предузима је либерализовано и

отворено тржиште електронских комуникација, што се пре свега постиже стварањем стабилног и предвидивог регулаторног окружења, а омогућава даљи развој сектора, привлачење инвестиција, увођење нових услуга, долазак нових оператора, подстицање конкуренције и заштиту интереса корисника.

РАТЕЛ још увек користи изнајмљени пословни простор. Држава је по Закону о телекомуникацијама била у обавези да обезбеди услове за рад и потребан простор. Током првих 6 месеци од оснивања Агенција је била смештена у једном од кабинета на Електротехничком факултету, да би, након инсистирања, добила на коришћење просторије Заједнице југословенских пошта, телеграфа и телефона у Палмотићевој 2, на ограничен период од 12 месеци. Исти Закон је Агенцији забрањивао да користи објекте у којима су биле смештене јавне државне институције (Влада, министарства, полиција, војска). На захтев поднет Републичкој дирекцији за имовину Републике Србије 2006. године, уз предлог да се РАТЕЛ-у одобри изнајмљивање простора у државном власништву, рецимо зграде Војно-техничког института у Катанићевој улици, из које се ВТИ већ био иселио, добијен је негативан одговор.

РАТЕЛ се свих претходних година, у више наврата, обраћао ресорном министарству, Генералном секретаријату Владе Републике Србије, Комисији за стамбена питања и расподелу службених зграда и пословних просторија и Републичкој дирекцији за имовину Републике Србије, са молбом за доделу пословних просторија. Конкретан предлог је смештање Агенције у научно-технолошки парк који се гради на Звездари. Агенција још није добила одговор од државних институција.

Следи приказ реализованих активности РАТЕЛ-а у периоду 01. 01 - 31. 12. 2013. године, које су проистекле из послова и задатака дефинисаних прописима који уређују област електронских комуникација, као и оквирним Планом рада за 2013. годину.

1. Регулаторна активност

У остваривању регулаторне активности РАТЕЛ је током 2013. године донео:

- Правилник о начину коришћења радио-фреквенција по режиму општег овлашћења („Службени гласник РС“ број 28/13);
- Правилник о висини накнада за пружање услуга из надлежности Републичке агенције за електронске комуникације („Службени гласник РС“ број 34/13);
- Правилник о изменама и допунама Правилника о начину контроле коришћења радио-фреквенцијског спектра, обављања техничких прегледа и заштите од штетних сметњи („Службени гласник РС“ број 35/13);
- Измена и допуна Плана нумерације („Службени гласник РС“ број 64/13).

Такође, сагласно Закону, РАТЕЛ је током 2013. године припремио и предлоге правилника које је затим донело ресорно министарство, и то:

- Правилник о утврђивању Плана расподеле фреквенција/локација/области за терестричке дигиталне ТВ радио-дифузне станице у UHF опсегу за територију Републике Србије („Службени гласник РС“, број 73/13),

- Правилник о изменама Правилника о утврђивању Плана расподеле фреквенција/локација за терестричке аналогне ФМ и ТВ радиодифузне станице за територију Републике Србије („Службени гласник РС“, број 93/13),
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција за системе за пружање јавне електронске комуникационе услуге - широкопојасне бежичне приступне системе (BWA), мобилне/фиксне комуникационе мреже (MFCN) у фреквенцијским опсезима 3400-3600 MHz и 3600-3800 MHz („Службени гласник РС“, број 10/14), и
- Правилник о измени Правилника о утврђивању Плана расподеле фреквенција/локација за терестричке аналогне ФМ и ТВ радиодифузне станице за територију Републике Србије („Службени гласник РС“, број 10/14).

Након завршених јавних консултација о Нацрту правилника о преносивости броја за услуге које се пружају преко јавних мобилних комуникационих мрежа (26.11.2013. године), Нацрт је достављен ресорном министарству ради давања мишљења о уставности и законитости.

Дана 31.05.2013. завршене су јавне консултације о Нацрту правилника о изменама и допунама Правилника о радио опреми и телекомуникационој терминалној опреми, а на РАТЕЛ-овој Интернет страници су објављена сва мишљења о наведеном Нацрту правилника која су стигла у предвиђеном року, а предлог Правилника је достављен ресорном министарству.

Дана 27.09.2013. завршене су јавне консултације о Нацрту правилника о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција за фиксни бежични приступ у фреквенцијским опсезима 10150-10300 MHz и 10500-10530 MHz, а РАТЕЛ је на својој Интернет страници објавио сва мишљења о наведеном Нацрту правилника која су стигла у предвиђеном року. Предлог Правилника је достављен ресорном министарству.

У последња два квартала 2013. године припремљени су Нацрт правилника о изменама и допунама Правилника о обрасцима захтева за издавање појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција, Нацрт правилника о изменама и допунама Правилника о параметрима квалитета јавно доступних електронских комуникационих услуга, као и Нацрт правилника о изменама и допунама Правилника о условима за обављање делатности електронских комуникација по режиму општег овлашћења. Сва три акта су упућена на јавне консултације сагласно Закону, а након прибављеног мишљења ресорног министарства о уставности и законитости, почетком 2014. године објављени су у „Службеном гласнику Републике Србије“. Крајем 2013. године РАТЕЛ је отпочео и активности у вези са израдом Предлога Плана расподеле радио-фреквенција за рад у фреквенцијским опсезима 791-821/832-862 MHz.

У оквиру законом утврђених надлежности, донет је и низ појединачних аката, а у циљу регулације тржишта електронских комуникација.

РАТЕЛ

2. Електронске комуникационе мреже и услуге

РАТЕЛ је и у 2013. години наставио са праћењем испуњавања услова дефинисаних у лиценцама издатим операторима, као и са континуираним праћењем стања на тржиштима подложним претходној регулацији, као и реализације одлука донетих у вези са анализом релевантних тржишта, проистеклих из РАТЕЛ-ових Законом утврђених надлежности.

Уредба о ромингу у јавним мобилним телефонским мрежама која је ступила на снагу јуна 2007. године ограничила је и велепродајне и малопродајне цене роминга у оквиру земаља чланица Европске уније и земаља чланица Европског економског простора (*European Economic Area* – ЕЕА). Међу земљама посматрачима је покренута иницијатива да се и у њима ограниче цене роминга, а одговор Европске комисије је био да земље кандидати за чланство у ЕУ могу да остваре могућност регулисања цена роминга у саобраћају од земаља кандидата и ка њима кроз процес интеграције, односно у оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП). Званична процедура подразумева билатерално обраћање Владе земље кандидата Европској комисији са захтевом да Уредба о ограничавању цена роминга буде укључена у оквир ССП, те је РАТЕЛ у новембру 2012. покренуо иницијативу да ова Уредба буде укључена у преговоре о стабилизацији и придруживању Републике Србије Европској унији. Након иницијативе покренуте од стране држава са статусом посматрача у Телу европских регулатора за област електронских комуникација (BEREC) да се ограниче цене роминга применом Уредбе о ромингу Европске комисије, Република Македонија, Црна Гора и Република Србија су припремиле нацрт „Беле књиге о проширењу примене ЕУ роминг регулативе у Македонији, Црној Гори и Србији“. РАТЕЛ је доставио ресорном министарству релевантне податке и информације који се односе на правни и институционални оквир у Републици Србији, као и податке о малопродајним ценама позива у ромингу, количини саобраћаја и приходима од роминг услуга. Европска комисија је одбила ову иницијативу.

Имајући у виду да је доношењем Закона утврђена обавеза РАТЕЛ-а да води одговарајуће регистре, односно евиденције оператора, Управни одбор је у фебруару 2011. године донео Одлуку о начину вођења регистра, евиденција, база података као и других информација из делокруга Републичке агенције за електронске комуникације и њиховом објављивању на Интернет страници РАТЕЛ-а. Поред ажурирања постојећих регистара и успостављања нових, у 2013. години у регистру оператора који обављају делатност електронских комуникација је било 108 промена (85 нових уписа и 23 брисања из евиденције оператора), и то:

- 15 уписа оператора за услугу дистрибуције медијских садржаја и 5 брисања,
- 3 уписа оператора за услугу VoIP и 1 брисање,
- 17 уписа оператора за приступ широкопојасној мрежи и 10 брисања,
- 1 упис виртуелног оператора за јавне телефонске услуге (MVNO),
- 3 уписа оператора за услугу преноса података,
- 1 упис оператора за услугу изнајмљивања линија,
- 1 упис оператора за услугу изнајмљивања дела капацитета линије,
- 1 упис оператора за услугу изнајмљивања инфраструктуре,

- 1 упис оператора за услугу изнајмљивања *dark fiber*, λ ,
- 4 уписа оператора за јавну телефонску услугу,
- 2 уписа оператора за услугу преноса гласа са додатом вредношћу,
- 2 уписа оператора за услугу преноса порука (СМС, ММС) са додатом вредношћу,
- 7 уписа оператора за пасивну инфраструктуру и 2 брисања,
- 8 уписа оператора за оптичке мреже,
- 9 уписа оператора осталих кабловских мрежа (хибридна, коаксијална) и 5 брисања,
- 1 упис оператора за радио-релејне мреже.

Током 2013. године је издато и 9 одобрења за међународно повезивање са телекомуникационим мрежама оператора из суседних земаља. У складу са Законом, а на захтев оператора донета су 52 решења о дозволама за коришћење нумерације, као и 10 решења о одузимању дозвола за коришћење нумерације.

Преносивост броја у јавним мобилним телекомуникационим мрежама која је почела са применом у јулу 2011. године, у претходној 2013. години се одвијала без проблема и у складу са општим актом РАТЕЛ-а који уређује преносивост бројева. До краја 2013. године укупно је пренето око 190.000 бројева.

У вези са почетком примене преносивости броја у фиксној телефонији, РАТЕЛ је током 2013. године предузео низ активности како би се приступило фазној реализацији ове услуге, као и да се цео поступак, укључујући и међуоператорска тестирања, оконча закључно са 31.03.2014. године, што је и учињено. РАТЕЛ и оператори који пружају услуге електронских комуникација путем јавних фиксних телефонских мрежа потписали су 03.03.2014. Протокол о имплементацији Правилника о преносивости броја у јавним телефонским мрежама на фиксној локацији („Службени гласник РС“, број 52/11) ради међусобног усаглашавања процедура у вези са административним питањима која се могу јавити у поступку преноса броја.

Услуга преносивости броја у јавним телефонским мрежама на фиксној локацији је доступна претплатницима почевши од 01.04.2014.

Од 01.04.2013. године у 712 места Републике Србије омогућен је приступ услугама универзалног сервиса, уз задовољење потреба специфичних друштвених група, укључујући особе са инвалидитетом и социјално угрожене кориснике. Четири оператора електронских комуникација одређени су за операторе услуга универзалног сервиса. Насељена места у којима услуге универзалног сервиса нису пружане, јер у њима није била изграђена неопходна инфраструктура, подељена су споразумно између ових оператора на основу њиховог тржишног учешћа. Тренутно, само оператор „Телеком Србија“ а.д. има кориснике универзалног сервиса, док остали оператори нису примили ниједан захтев за реализацију универзалног сервиса, иако су за то технички и организационо припремљени.

Такође, у марту 2013. године РАТЕЛ је одредио цене (месечне претплате, тарифирања месног и међумесног саобраћаја, тарифирања саобраћаја ка националним

мобилним мрежама и терминације) за услуге универзалног сервиса, операторима који ову услугу пружају коришћењем CLL технологије.

У складу са Правилником о радио опреми и телекомуникационој терминалној опреми („Службени гласник РС“, број 11/12, у примени од 01.06.2012. године), РАТЕЛ је, као тело за оцењивање усаглашености радио и телекомуникационе терминалне (РиТТ) опреме, у току 2013. године издао:

- 1543 потврде о усаглашености,
- 670 извода из регистра издатих потврда,
- 75 захтева је прослеђено на даљу надлежност ресорном министарству,
- 35 захтева је одбијено, а у 122 случаја су подносиоци захтева одустали од истог.

Такође, припремљено је и донето Упутство о реализацији техничких и других захтева при изградњи електронске комуникационе мреже и припадајућих средстава у стамбеним и пословним зградама.

РАТЕЛ је и у 2013. години наставио са обављањем контроле параметара квалитета јавно доступних електронских комуникационих услуга и мрежа, као и контроле обављања делатности електронских комуникација.

3. Радио-комуникације

У 2013. години настављене су активности започете у претходној години, које обухватају заједнички рад ресорног министарства, Републичке радиодифузне агенције (РРА) и РАТЕЛ-а у вези са стварањем услова за прелазак са аналогног на дигитално емитовање РТВ програма.

Поред наведеног, у току 2012. године предузете су, између осталог, следеће активности у вези са управљањем радио-фреквенцијским спектром:

- у оквиру послова из радио-дифузије извршена је анализа података 24 БРИФИЦ-а (BR International Frequency Information Circular) Међународне уније за телекомуникације, од значаја за радиодифузну службу Републике Србије. Одговори су припремљени за све случајеве када је постојао утицај нових фреквенцијских додела на нашу радиодифузну службу, и прослеђени у Биро за радио-комуникације у прописаном року. Такође, током године извршене су анализе Специјалних секција које су додате уз BRIFIC Међународне уније за телекомуникације (ITU), при чему је за радиодифузну службу извршена анализа 389 захтева у 10 Специјалних секција GE84 на основу којих су одговори прослеђени ITU - Бироу за радио-комуникације;
- коришћењем одговарајућег софтвера извршена је анализа компатибилности нових захтева за фреквенцијске доделе са постојећим доделама, захтева за дислокацију радио-станци у односу на постојеће планове, као и захтева решавање сметњи;
- решен је велики број координационих захтева суседних или других администрација за нове фреквенцијске доделе или модификацију постојећих додела.

На основу одлуке ECC/DEC/(01)03 и СЕПТ-овог Извештаја ECC 180, РАТЕЛ је припремио базе података у одговарајућем формату (xml формат) за фреквенцијски информациони систем EFIS (*ECO Frequency Information System*) који се примењује у складу са Одлуком Европске комисије 2007/344/EC (*Commission Decision 2007/344/EC on harmonised availability of information regarding spectrum use within the Community*) о хармонизованом приступу информацијама које се односе на употребу фреквенцијског спектра у Европи.

Упис података за Републику Србију у EFIS систем је потврђен 12.02.2014. и од тада су доступни подаци који се односе на Републику Србију.

РАТЕЛ је током 2013. године припремио предлоге следећих општих аката из области радио-комуникација, а које доноси Министарство спољне и унутрашње трговине и телекомуникација:

- Правилник о утврђивању Плана расподеле фреквенција/локација/области за терестричке дигиталне ТВ радио-дифузне станице у UHF опсегу за територију Републике Србије,
- Правилник о изменама Правилника о утврђивању Плана расподеле фреквенција/локација за терестричке аналогне ФМ и ТВ радиодифузне станице за територију Републике Србије,
- Правилник о утврђивању Плана расподеле радио-фреквенција за системе за пружање јавне електронске комуникационе услуге - широкопојасне бежичне приступне системе (BWA), мобилне/фиксне комуникационе мреже (MFCN) у фреквенцијским опсезима 3400-3600 MHz и 3600-3800 MHz, и
- Правилник о измени Правилника о утврђивању Плана расподеле фреквенција/локација за терестричке аналогне ФМ и ТВ радиодифузне станице за територију Републике Србије.

У обављању послова који се односе на управљање радиофреквенцијским спектром, предузете су и активности у вези са издавањем појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција, координацијом и нотификацијом радио-фреквенција, као и контролом радиофреквенцијског спектра, и то:

- на захтев корисника, односно оператора издате су 6084 појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција у складу са одредбом члана 86. Закона, 46 појединачних дозвола за радио-станице на ваздухопловима, 34 појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција за радио-станице на броду и другом пловилу, 182 појединачне дозволе за коришћење радио-фреквенција за дипломатско-конзуларна представништва и страна правна лица у складу са одредбама чл. 87. и 88. Закона, као и 41 дозвола за аматерске радио-станице;
- донето је 311 решења о одузимању додељених радио-фреквенција, сагласно одредби члана 95. Закона;
- на основу поновљеног техничког прегледа издато је 55 појединачних дозвола за коришћење радио-фреквенција.

Током 2013. године настављена је континуирана контрола радио-фреквенцијског спектра, и то из фиксних контролно-мерних центара, са погодних фиксних локација, са локација које су изабране у вези са одређеним кампањама, као и из покрета. Генерисана су 4154 контролно-мерних записа из фиксних центара и 7535 записа изван њих. На основу студије „Пројектовање система за мониторинг и процедуре мерења радио-фреквенцијског спектра у Републици Србији, 1. фаза“, коју је 2012. године израдио Електротехнички факултет у Београду, током 2013. године је постављен део мреже даљински управљаних пријемника. Постављена су три пријемника на територији града Београда, чијом применом се убрзава контрола коришћења радиофреквенцијског спектра и тренутно одређује локација предајника чије се емисије контролишу.

4. Заштита корисника

Као и претходних година, РАТЕЛ је наставио са подршком корисницима и реаговањем на приговоре на рад појединих оператора, уз анализу броја притужби корисника према врстама услуга и израду одговарајућих аката, као и свакодневну електронску и телефонску комуникацију са корисницима услуга. У 2013. години формирано је 819 нових предмета у вези са приговорима корисника, с тим што је 235 приговора решено позитивно у корист корисника. И даље се највећи број приговора корисника односио на висину рачуна за пружање услуга у мобилној телефонији, и поред тога што је РАТЕЛ објавио упоредни преглед цена роинга мобилних оператора и упутство о преносу података и приступу Интернету путем мобилних телефона у роингу.

У циљу што ефикасније заштите корисника, у току 2013. године РАТЕЛ је анализирао опште услове и уговоре о заснивању претплатничког односа за пет оператора - Телеком Србија а.д, Telenor d.o.o, Vip mobile d.o.o, Orion telekom d.o.o. и SBB d.o.o, након чега су заузети одређени ставови и операторима су послате препоруке у циљу усаглашавања општих услова са позитивним правним прописима.

5. Праћење и анализа тржишта подложних претходној регулацији

Сагласно Закону је, између осталог, утврђена надлежност РАТЕЛ-а да анализира тржиште, прикупља и објављује статистичке податке, као и да у оквиру годишњег извештаја о раду који доставља Народној скупштини Републике Србије доставља податке о стању тржишта електронских комуникација у Републици Србији. Са циљем да учини доступним податке који дају увид у стање у сектору телекомуникација у Републици Србији, РАТЕЛ сваке године објављује публикацију „Преглед тржишта телекомуникација у Републици Србији“, која пружа неопходне информације операторима, надлежним државним органима, научним институцијама, инвеститорима, корисницима, као и регулаторним телима надлежним за област електронских комуникација у земљама из окружења и ЕУ. Такође, прикупљени су и достављени подаци у форми упитника са индикаторима у оквиру сарадње са Међународном унијом за телекомуникације (ITU), састављени су извештаји у вези са годишњим истраживањем о промету у телекомуникацијама и достављени квартални подаци Републичком заводу за статистику,

као и подаци о тржишту телекомуникација, ценама услуга и регулаторним мерама који се достављају за потребе израде годишњег извештаја *Cullen International*.

Приликом контроле начина формирања регулисаних цена оператора са значајном тржишном снагом доследно је примењиван Правилник о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС“, број 52/11).

Извршене су анализе регулаторних извештаја оператора са значајном тржишном снагом (оператор са ЗТС) Предузећа за телекомуникације „Телеком Србија“ а.д. (Телеком Србија а.д.) и Serbia Broadband – Српске кабловске мреже д.о.о. (SBB д.о.о.), као и анализа пакета услуга које пружају ова два оператора.

У поступку имплементације решења о одређивању оператора са ЗТС на тржишту терминације позива у мобилној мрежи (број: 1-02-3491-568/11-40 од 29.11.2011.), РАТЕЛ је 20.08.2013. донео решење број: 1-02-3491-818/11-22 о смањењу цена терминације позива у мобилној мрежи, које се примењује од 01.01.2014. године.

Имајући у виду наведено решење, а у складу са обавезом објављивања одређених података у форми стандардне понуде која је одређена за veleпродајна тржишта, Телеком Србија а.д, Telenor д.о.о. и Vip mobile д.о.о. су извршили измене постојећих стандардних понуда за услугу терминације позива у мобилној мрежи и исте благовремено доставили РАТЕЛ-у сходно прописаној процедури.

За девет дефинисаних релевантних тржишта подложних претходној регулацији, на којима је идентификовано укупно пет оператора са значајном тржишном снагом, током 2013. године контролисало се спровођење утврђених регулаторних обавеза, пре свега стандардних понуда и начина формирања регулисаних цена. Стандардне понуде су обавезне као регулаторна мера за четири оператора која имају значајну тржишну снагу на шест veleпродајних тржишта (Телеком Србија а.д, Orion telekom д.о.о, Telenor д.о.о. и Vip mobile д.о.о.).

На овај начин су створени предвидиви и недискриминаторни услови пословања за све операторе који послују на veleпродајним тржиштима подложним претходној регулацији.

Настављена је континуирана анализа цена терминације, колокације, закупа кабловске канализације, широкопојасног приступа, као и ажурирање података о променама цена услуга КДС-а свих оператора, преглед цена роминга домаћих мобилних оператора са 50 изабраних земаља и др.

6. Организација и развој РАТЕЛ-а

У току 2013. године Управни одбор је обављао функцију у истом саставу као и претходних година (у оквиру свог петогодишњег мандата започетог 31. марта 2011. године): председник проф. др Јован Радуновић, заменик председника др Здравко

Станимировић, и чланови Управног одбора РАТЕЛ-а: проф. др Мирослав Дукић, проф. др Владе Милићевић и мр Вук Вујовић.

Послове из делокруга РАТЕЛ-а обављају следеће организационе јединице:

- **Сектор за регулативу** (у оквиру сектора образоване су следеће службе: Служба за правне послове у области електронских комуникација, Служба за техничке прописе и Служба за радио-комуникације),
- **Сектор за економске послове и анализу тржишта** (у оквиру сектора образоване су следеће службе: Служба за анализу тржишта и рачуноводство трошкова, Служба за рачуноводство и финансије и Одсек за набавке),
- **Сектор за логистику** (у оквиру сектора образоване су следеће службе: Служба за опште послове, Служба е-РАТЕЛ и Служба за контролу).

Директор РАТЕЛ-а је др Милан Јанковић.

Средства за рад РАТЕЛ-а обезбеђују се из прихода које РАТЕЛ остварује од накнада за коришћење нумерације, накнада за коришћење радио-фреквенција, накнада за обављање делатности електронских комуникација, као и прихода које РАТЕЛ остварује пружањем услуга из своје надлежности. Годишњи финансијски извештај РАТЕЛ-а, који доноси Управни одбор, подлеже ревизији од стране независног овлашћеног ревизора. Средства која представљају разлику између прихода и расхода утврђених годишњим финансијским извештајем РАТЕЛ-а уплаћују се на одговарајући рачун прописан за уплату јавних прихода буџета Републике Србије и користе се преко ресорног министарства за унапређење и развој области електронских комуникација и информационог друштва. Део разлике средстава, сразмеран приходима које су остварили оператори електронских комуникационих мрежа и услуга на територији АП Војводине, уплаћује се на рачун буџета Аутономне покрајине и користи се преко покрајинског органа надлежног за послове електронских комуникација за унапређење и развој области електронских комуникација и информационог друштва на територији АП Војводине. Напомиње се да је Народна скупштина Републике Србије усвојила Извештај о раду Републичке агенције за електронске комуникације (РАТЕЛ-а) за 2012. годину, који је, сагласно Закону, достављен преко Одбора за просторно планирање, саобраћај, инфраструктуру и телекомуникације у прописаном року.

Током 2013. године РАТЕЛ је остварио укупне приходе од 1.486 милиона динара и укупне расходе од 617 милиона динара. Сагласно одредби члана 27. став 6. Закона, средства која представљају разлику између прихода и расхода утврђених годишњим финансијским извештајем, у износу од 869 милиона динара, уплаћена су, по окончању поступка ревизије финансијских извештаја, у буџет Републике Србије и Аутономне покрајине Војводине, и то у износу од 715 милиона динара, односно 10 милиона динара, респективно. Такође, на рачун Филмског центра Србије је уплаћено око 143 милиона динара за подстицање домаће кинематографије, сагласно одредби члана 19. тачка 4) и члана 20. Закона о кинематографији („Службени гласник РС“, бр. 99/11 и 2/12-исправка, у даљем тексту: Закон о кинематографији).

Крајем 2011. године донет је Закон о кинематографији, који је у примени од 3. јула 2012. године, при чему одредбе чл. 19. тачка 4) и 20. овог закона уређују институте у области телекомуникација, односно електронских комуникација и то на различит начин од уређивања ове области системским законом, те излазе из оквира уређивања области културе. Наиме, наведеним одредбама Закона о кинематографији прописано је да се средства за подстицање домаће кинематографије, између осталог, обезбеђују од 10% средстава остварених од накнаде коју јавни телекомуникациони оператори плаћају РАТЕЛ-у за добијено право за изградњу, поседовање или експлоатацију јавне телекомуникационе мреже, односно за пружање јавне телекомуникационе услуге, средстава остварених од накнаде за коришћење и доделу радио-фреквенција, средстава остварених по основу издавања сертификата, као и средстава остварених на име трошкова техничког прегледа и других трошкова издавања дозвола, и да се уплаћују најкасније до 30. јуна текуће године за претходну годину. Ова средства се уплаћују на посебан рачун Филмског центра Србије. По овом основу на рачун Филмског центра Србије за 2012. годину уплаћено је 115,4 милиона динара, док је у 2013. години уплаћено 143 милиона динара. РАТЕЛ је у марту 2012. године упутио Уставном суду Републике Србије иницијативу за оцену уставности наведеног закона, из разлога што су одредбе чл. 19. тачка 4) и 20. овог закона у директној супротности са чл. 4. став 1, 84. став 3. и 194. Устава Републике Србије. У децембру 2013. године Уставни суд је донео решење о покретању поступка за утврђивање неуставности одредаба члана 19. тач. 3) и 4) Закона о кинематографији, а на седници одржаној 03.04.2014. године Уставни суд је донео одлуку број: IУз – 128/2012 којом утврђује да одредбе члана 19. тач. 3) и 4) Закона о кинематографији нису у сагласности са Уставом и њихова примена престаје са даном 29.04.2014. године.

Посебно се истиче да су током 2012. године донети и ступили на снагу Закон о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Службени гласник РС“, број 93/12) и Закон о утврђивању максималне зараде у јавном сектору („Службени гласник РС“, број 93/12). Закон о утврђивању максималне зараде у јавном сектору се односи и на зараде запослених у РАТЕЛ-у, иако се РАТЕЛ не финансира из буџета, а утврђује и износ максималне зараде и минималне зараде за пратеће и помоћно-техничке послове у јавном сектору. Примена овог закона од његовог ступања на снагу имала је за последицу смањење зарада запослених у РАТЕЛ-у, нарочито запослених са високом стручном спремом. РАТЕЛ је за месец дана напустило седам запослених. Поједина регулаторна тела, таксативно наведена у овом пропису, изузета су од његове примене.

Поменути закони у великој мери утичу на функционалну и финансијску независност РАТЕЛ-а, што је констатовано и у Годишњем извештају Европске комисије о напретку Србије за 2013. годину у делу који се односи на Поглавље 10: Информационо друштво и медији. Наиме, наведено је да су измене и допуне Закона о буџету, као и закон који уређује зараде у јавном сектору, а који су усвојени септембра 2012. године, утицали на оперативну независност РАТЕЛ-а и његову способност да запосли и задржи компетентне људе, уз закључак да је питање буџетске и оперативне независности регулаторне агенције у области телекомуникација забрињавајуће.

Такође, Тело европских регулатора (BEREC) је у новембру 2012. године издало саопштење и изразило забринутост због утицаја одређених националних законодавних иницијатива на ефикасност регулаторног тела за област електронских комуникација у обављању регулаторних функција и, самим тим, на његову независност.

Негативни тренд је настављен и у 2013. години доношењем Закона о умањењу нето прихода лица у јавном сектору („Службени гласник РС“, број 108/13), којим су поново прогресивно смањене зараде и запослених у РАТЕЛ-у, као и Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Службени гласник РС“, број 108/13) који је, између осталог, корисницима јавних средстава прописао забрану заснивања радног односа са новим лицима ради попуњавања слободних, односно упражњених радних места до 31.12.2015. године. При томе, само РАТЕЛ и Републичка агенција за поштанске услуге нису изузети од ове забране, као што је то одредбом члана 6. наведеног закона учињено са осталим регулаторним телима.

Последицу донетих мера су одлазак одређеног броја високостручних кадрова из РАТЕЛ-а и проблем попуњавања слободних радних места након очекиваног одласка одређеног броја запослених у пензију током 2014. и 2015. године.

На дан 31.12.2013. године број укупно запослених у РАТЕЛ-у је 111, од чега 80% запослених поседује високу стручну спрему (6 доктора наука и 14 магистара), и 20% запослених је са средњом стручном спремом.

РАТЕЛ и даље ради у изнајмљеном простору у пословној згради са седиштем у Вишњићевој 8 у Београду. Контролно-мерни центри налазе се у објектима у Добановцима и Нишу.

У 2013. години предузете су даље активности на унапређењу информационо-комуникационих система унутар РАТЕЛ-а, као и инфраструктуре и мерне опреме.

У току 2013. године, одржан је већи број седница Управног одбора (УО), у оквиру којих је донето више општих аката (правилника, предлога правилника, упутстава), као и Финансијски план и План набавки за 2014. годину. Такође, у наведеном периоду обављена је и обимна кореспонденција са Владом Републике Србије, надлежним министарствима, операторима и другим бројним установама и организацијама у земљи и иностранству. У 2013. години су одржане и 2 седнице Стручног савета РАТЕЛ-а.

Као и претходних година РАТЕЛ је припремио и објавио на својој Интернет страници Информатор о раду Републичке агенције за електронске комуникације за 2013. годину, а сагласно одредби члана 39. Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја („Службени гласник РС“, бр. 120/04, 54/07, 104/09 и 36/10) и Упутству за израду и објављивање информатора о раду државног органа Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

У складу са принципом јавности рада и информисања свих учесника на телекомуникационом тржишту, динамиком успостављеном ранијих година, одржана је

17.04.2013. године редовна конференција за новинаре у просторијама РАТЕЛ-а, на тему: Презентација „Тржиште телекомуникација у Републици Србији у 2012. години“.

Такође, запажено је учешће представника РАТЕЛ-а на округлим столовима и другим скуповима:

- 10. годишњи телекомуникациони форум земаља југоисточне Европе (*10th Annual SEE Telecoms Forum*), 24.01.2013. године, Београд;
- Међународна конференција ТЕЛСИКС 2013, округли сто: „Дигитализација - рационално коришћење фреквенцијског спектра“, 16.10.2013. године, Електронски факултет у Нишу;
- Одбор за просторно планирање, саобраћај, инфраструктуру и телекомуникације: јавно слушање на тему **„Дигитализација – Рационално коришћење фреквенцијског спектра“**, 12.11.2013. године, Дом Народне скупштине, Београд;
- Међународна конференција ТЕЛФОР 2013, округли сто: **„Систем за континуални аутоматски мониторинг радиофреквенцијског спектра на територији Републике Србије“**, 27.11.2013. године, Центар Сава, Београд;
- Симпозијум Постел 2013, уводно излагање: **„Регулаторни изазови при успостављању јединственог тржишта електронских комуникација у Европској унији“**, 03.12.2013. године, Саобраћајни факултет, Београд.

РАТЕЛ је и у 2013. години наставио са издавањем стручно-научног часописа Телекомуникације.

Са циљем да се омогући транспарентност у раду РАТЕЛ-а, као и да се стручној јавности пружи прилика да учествује у поступку доношења општих аката која су од значаја за регулисање области електронских комуникација, РАТЕЛ је током 2013. године, сагласно одредбама чл. 34-36. Закона и Упутству о поступку вођења јавних консултација, организовао више јавних консултација које су претходиле доношењу свих општих аката од стране Управног одбора РАТЕЛ у току прошле године.

7. Сарадња са другим институцијама и организацијама

У остваривању своје основне улоге да у оквиру Законом утврђене надлежности створи услове потребне за несметан развој тржишта електронских комуникација у Републици Србији, РАТЕЛ је остварио задовољавајућу сарадњу са надлежним државним органима, организацијама и другим субјектима.

Остварена је отворена и непосредна сарадња РАТЕЛ-а и ресорног министарства - Министарство спољне и унутрашње трговине и телекомуникација. Ова сарадња првенствено има за резултат ефикасно одвијање нормативне активности, а сагласно Закону остварује се и кроз заједнички рад на припреми подзаконске регулативе коју доноси ресорно министарство на предлог РАТЕЛ-а.

У циљу ефикасног управљања радиофреквенцијским спектром и заштите рада приоритетних радио-служби, РАТЕЛ сарађује са ресорним министарством, Министарством

културе и информисања, Републичком радиодифузно агенцијом, Министарством одбране, Војском Србије, Министарством унутрашњих послова, Безбедносно информативном агенцијом и Агенцијом за контролу лета Србије и Црне Горе.

Такође, у остваривању надлежности РАТЕЛ-а у вези са анализом тржишта остварена је значајна сарадња и са Комисијом за заштиту конкуренције.

Представници РАТЕЛ-а су и током 2013. године учествовали у активностима везаним за Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (НРАА), и то у оквиру Преговарачке групе 10 (Информационо друштво и медији), Преговарачке групе 1 (Слобода кретања роба) и Преговарачке групе 8 (Заштита конкуренције). Сарадња са Канцеларијом за европске интеграције се, поред наведеног, током претходне године одвијала и кроз припрему месечних информација и тромесечних извештаја о активностима предузетим на плану европских интеграција, уношење подзаконских аката РАТЕЛ-а у заједничку базу података, учешће у активностима везаним за припрему и ревизију НРАА, припрему материјала за Унапређени стални дијалог са представницима Европске комисије, као и достављање података за годишњи извештај ЕК о напретку Републике Србије у делу који се односи на област електронских комуникација, а који је из делокруга рада РАТЕЛ-а.

Динамичан развој информационо-комуникационих технологија, односно услуга и опреме, намеће перманентно праћење и увођење нове регулативе, што захтева интензивну и непосредну сарадњу са међународним стручним институцијама, регулаторним агенцијама из држава у окружењу и ЕУ.

У циљу хармонизације регулативе, техничких прописа и стандарда, као и увођења позитивне праксе која се примењује у ЕУ, стручњаци из РАТЕЛ-а су током 2013. године узели активно учешће на међународним скуповима које организују ITU, BEREC, Cullen-International, CEPT, ETSI, и то:

- у организацији ITU, посебно на састанцима ITU-T радних група (SG2, SG3, SG9, SG12, SG13, SG15 и SG17) и ITU-R радних група (SG1, SG4, SG5 и SG6),
- у оквиру CEPT-а – на састанцима Студијских група за инжењеринг и управљање радио-фреквенцијским спектром (WGSE и WGFM), Радне групе за инжењеринг спектра (WGSE), као и Радне групе за нумерацију и мреже (WGNAN),
- на састанцима COMMITTEE RAINWAT – Регионални споразум о радиотелефонској служби на унутрашњим пловним путевима,
- на састанцима *European Communications Office* (ECO) – састанци Радне групе о регулаторним питањима (WGRA).

Како је од 1. марта 2012. године стекао право да присуствује састанцима **Тела европских регулатора за електронске комуникације (*Body of European regulators for Electronic Communications – BEREC*)** у својству посматрача, РАТЕЛ присуствује састанцима Одбора регулатора (Board of Regulators – BoR), Мреже за контакт (Contact Network – CN) и Експертских радних група (Expert Working Group – EWG) BEREC-а по појединим областима/питањима.

Такође, РАТЕЛ је у септембру 2012. године постао пуноправни члан **Групе независних регулатора (*Independent Regulators Group – IRG*)**, која представља мрежу независних европских регулатора за област телекомуникација. IRG је основан 1997. године у циљу размене искустава и ставова о важним питањима која се односе на регулисање и развој телекомуникација на европском тржишту телекомуникација.

У области радио-комуникација међународна сарадња се одвијала кроз процесе координације коришћења радио-фреквенција у пограничним зонама са суседним земљама у складу са раније потписаним техничким споразумима о координацији, као и кроз координацију коришћења фреквенција на основу међународних обавеза које проистичу из Међународног правилника о радиокомуникацијама ITU-R (*Radio Regulations*).

Представници РАТЕЛ-а су учествовали су на састанку ***Унапређеног сталног дијалога из области информационог друштва, медија и аудиовизуелне политике*** који је одржан 18.06.2013. у Бриселу, у Белгији.

Одржавање сталног контакта са свим учесницима на тржишту реализовано је учешћем РАТЕЛ-а на скуповима и округлим столовима по позиву, као и путем представљања и објављивања радова на домаћим и међународним скуповима и у домаћим и међународним часописима.

Током 2013. године су одржана и два међународна скупа у просторијама РАТЕЛ-а:

- од 4-5. јуна 2013. године одржан је скуп под називом WG NaN Project Team Number Portability Meeting;
- 27. новембра 2013. године одржана је радионица о искуствима Републике Пољске на изради мапа телекомуникационе инфраструктуре. Марек Останек, заменик директора Одељења за развој инфраструктуре Агенције за електронске комуникације Републике Пољске, одржао је у просторијама РАТЕЛ-а радионицу о пољским искуствима на изради мапа телекомуникационе инфраструктуре. Радионици су, осим колега из РАТЕЛ-а, присуствовали и представници телекомуникационих оператора и институција надлежних за израду катастра телекомуникационе инфраструктуре у Републици Србији.

Такође, представници РАТЕЛ-а су учествовали на Семинару о примени Закона о електронским комуникацијама у управно-судским поступцима, који је организовао ТАИЕХ (Биро за техничку помоћ и размену информација) у сарадњи са Правосудном академијом и Министарством спољне и унутрашње трговине и телекомуникација, 28-29. јануара 2013, као и на Семинару „Конкуренција и телекомуникације“, који је организовало Министарство спољне и унутрашње трговине и телекомуникација, у оквиру ИПА пројекта 2011 „Јачање конкуренције у Србији“, који је одржан дана 18.12.2013. године.

РАТЕЛ сарађује са регулаторним телима у Европи, а нарочито са агенцијама у окружењу. Током 2013. године, РАТЕЛ је потписао меморандуме о сарадњи у области електронских комуникација са регулаторним телима из Турске, Босне и Херцеговине и

Пољске. Сарадња дефинисана наведеним меморандумима предвиђа редовну размену информација у вези са развојем политике и стратегије која се односи на електронске комуникације, као и састанке експерата ради проучавања и упоређивања техничких, правних, економских и других аспеката регулаторних активности у овој области.

У свом раду РАТЕЛ остварује сарадњу са свим учесницима на тржишту електронских комуникација: операторима, провајдерима, дистрибутерима, производним организацијама, научним и образовним институцијама и корисничким удружењима.

РАТЕЛ